

broja poslanika u parlamentu. Tu i tamo pominje se i 'prilagođavanje zahtevima evropskih integracija', ali građanin koji prati ove signale uzalud će tražiti skroman dokaz da inicijatori znaju kako to i zašto 'naš evropski put' traži ustavnu reviziju.

Kada je o proceduri ustavotvorstva reč, čuli smo obećanja da će proces pripreme ustava biti inkluzivan, odnosno da će 'svi' – od parlamentarnih do vanparlamentarnih stranaka, od SANU do inostranih eksperata – biti konsultovani, što takođe može da zvuči obećavajuće. Ipak, ideja o načinu na koji bi se obezbedila participacija 'svih' pomalo je trapava, otkrivajući pravno i političko neznanje njenih autora: glasnogovornik Zoran Babić nas je obavestio kako će „poziv biti javan, pa može da se uključi ko god želi”. Ovim nam se saopštava ne samo da će ovlašćeni predlađač biti država oličena u trenutnoj parlamentarnoj većini, nego i da će taj predlađač biti privilegovan u pogledu definisanje postupka, sadržine i dometa ustavne promene. Već smo se mogli uveriti da ignoranti misle ozbiljno – setimo se svađalački grube reakcije SNS-a na Deklaraciju o potrebi promene Ustava koju je prošle jeseni usvojila Skupštine Vojvodine. Poruka vladajućih glasila je „e, neće biti kako vi mislite da treba, već kad i kako mi kažemo da će biti”.

Ukratko, inicijativa je nemušta. Naravno, to ne znači da bi bilo pametno ignorisati je.

Vladajući možda ne znaju ili neće da nam kažu šta bi da postignu promenom Ustava, ali oni sigurno imaju moć da urade mnogo toga, pa i da jedan već dosta nakaradni ustavni sistem učine još gorim. Zato građani kojima je stalo do slobode, jednakosti i demokratije moraju biti na oprezu. Građanska strategija zalaganja za ustavnu demokratiju u Srbiji treba da se razvija u dva smera. Prvo, s obzirom na nedostatak pouzdanih informacija i nezapočinjanje bilo kakvog ozbiljnog razgovora u ovih godinu dana od kako je ideja obznanjena, vlastodržačke najave moramo čitati između redova. Ali, odnos prema Ustavu nikako se ne sme svesti na reakciju na inicijative vladajućih. Mi se pre svega trebamo zapitati da li je karakter današnje krize u Srbiji takav da zahteva ustavnu promenu.

Dakle, to je pitanje kako o karakteru problema koji bi zahtevali donošenje ustava, tako i o vremenu te revizije. Da li se današnje stanje u Srbiji može odrediti kao 'ustavni momenat', odnosno kao kriza koja traži javni razgovor o rekonstrukciji samih osnova zajedničkog života, koji bi bio praćen usvajanjem novih temeljnih normi?

Načelni odgovor glasi da bi donošenje ustava imalo smisla ako bi taj proces bio rukovođen intencijom da se načini odlučan iskorak u smeru uspostavljanja Srbije kao ustavne demokratije. Iskreno mi je žao što se ponavljam, varirajući već godinama istu temu, ali neke bitne stvari ovde se jednostavno ne menjaju. Srbija nije ustavna demokratija. Srbija nije ni moderna država. Stari diktum Zorana Đinđića o nedovršenoj državnosti i dalje je, nažalost, aktuelan. Ostavljajući ovom prilikom po strani teorijske rasprave, država je politička zajednica stanovništva koje živi na jasno definisanoj teritoriji, pod zajedničkom vlašću i jedinstvenim pravnim sistemom. U demokratskoj ustavnoj državi ta pitanja uređuje prihvaćen i načelno neupitan ustavni okvir. Međutim, u Srbiji se ni dan-danas ne zna gde su državne granice, dokle se prostire politički autoritet, te za koga i pod kojim uslovima važe državni zakoni. Ovakvo bitno nepravno i nepolitičko stanje inaugurisano je nasiljem Miloševićevog režima. Setimo se samo neprekinutog krvavog licitiranja državnim granicama i insistiranja da za srpski narod u Hrvatskoj i Bosni ne važe zakoni tih država, što je bilo praćeno proglašavanjem uvek novih 'srpskih država'. Srpsko 'ustavno pitanje' devedesetih godina prošlog veka prepoznaje se do danas po masovnim grobnicama ljudi koji su pobijeni zato što nisu bili Srbi.